

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 5477

Tarih : 15.05.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kürt Kültürünün ve Kürtçe'nin Korunması Kanun Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını arz ederim. 15.05.2024

Gülüstan Kılıç Koçyiğit

DEM Parti Grup Başkanvekili

Kars Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Tarih: 31-5-2024	Esas No: 2/2195

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİĞİ
1 6 Mayıs 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 6 Mayıs 2024
No: 1428703

GENEL GEREKÇE

Yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması, bir toplumun kimliğinin ve tarihî birikiminin önemli bir parçasıdır. Özellikle, Türkiye gibi zengin bir kültürel çeşitliliğe sahip olan ülkelerde, bu dillerin ve kültürlerin korunması ve geliştirilmesi, toplumsal çeşitliliğin ve zenginliğin devamı için kritik bir öneme sahiptir. Ancak, geçmişten bugüne uygulanan tekleştirme politikaları ve baskıcı yaklaşımlar sebebiyle bazı diller ve kültürler ciddi tehdit altındadır.

Coğrafi olarak çeşitli halkların bir arada yaşadığı Türkiye'de, uzun yıllardır "tek dil" politikaları uygulanmış ve anadilde eğitim yasaklanmıştır. Bu politikalar ve uygulamalar, özellikle Kürtçe'yi (Kurmanci, Zazaki) yok saymış ve Kürt kültürü ve Kürtçe koruma altına alınmamıştır.

Türkiye'nin zengin kültürel çeşitliliği göz önüne alındığında, yıllar boyunca homojenleştirme politikalarının uygulandığı ve dillerin yok sayıldığı görülmektedir. Bu politikaların etkisiyle bazı dillerin yok olduğu ve günümüzde bazılarının da yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Kürtçe (Kurmanci, Zazaki, Sorani, Gorani), Ortadoğu'da en çok konuşulan dördüncü dil olmasına rağmen asimilasyon politikalarından kaygı verici düzeyde etkilenmiştir ve etkilenmeye devam etmektedir. Kürt halkı ve Kürt kültürü, Mezopotamya ve Anadolu'nun ortak kültürel mirasının vazgeçilmez bir parçası olmasına rağmen Kürtlerin kültürel mirası, kıyafetlerinden müziklerine kadar birçok alanda baskı altına tutulmaktadır.

Kürt halkının anadilde eğitim talebi, her zaman güncel bir konu olmuştur çünkü bu talep, çözümsüzlüğe mahkûm edilen Kürt sorunu ve Kürt halkının eşit yurttaşlık mücadelesi temelinde en temel taleplerinden biridir. Ancak Türkiye'de Kürtçe, anadilde eğitim yapılmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmasının önü ısrarla kapatılmaktadır. Bununla ilişkili olarak, Kürtçe konuşan yurttaşlar sayısız hak ihlaline, ayrımcılığa ve şiddete maruz bırakılmaktadır.

Siyasi iktidarlara rağmen, sivil toplum kuruluşları Kürtçenin korunması ve geliştirilmesi için çaba göstermektedir. Öte yandan, Temmuz 2016'da ilan edilen Olağanüstü Hal (OHAL) sürecinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (HKH) Kürtçe yayın yapan televizyon kanalları ve gazeteler ile Kürt dilinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla faaliyet yürüten kültürel kurumlar kapatılmıştır. Örneğin, Özgür Gün Tv, Denge Tv, JiyanTv, Van Tv, Azadiya Welat gibi medya organları ile Mezopotamya Kültür Merkezi, İstanbul Kürt Enstitüsü, Kürt

Dili Araştırma ve Geliştirme Derneği (Kürdi Der), Ehmedê Xanî Dil Akademisi, Ferzad Kemanger İlkokulu, Kürt Yazarlar Derneği gibi dernekler ve okullar ile belediyelerin bünyesinde faaliyet gösteren Kürtçe kreşler kapatılmıştır.

Günümüzde, Kürtçe sahnelenen tiyatro oyunlarına yönelik keyfi yasaklamalar sıkça görülmektedir. Örneğin, Amed Şehir Tiyatrosu'nun Tartuffe, Teatra Jiyana Nû'nun Berû ve Tiyatro Mencil'in Kozik oyunları ile geçtiğimiz aylarda Şano Ar'ın Qral û Travîs oyunu, soyut gerekçelerle "kamu güvenliği" gibi bahanelerle yasaklanmıştır.

Kürtçe ile ilgili yaşanan yasaklar, tiyatro oyunlarından kitap fuarlarına kadar birçok alanda görülmektedir. Kürtçe kitapların bulunduğu stantların -bandrollü olmalarına rağmen- polis tarafından basılması gibi hak ihlalleri sıklıkla yaşanmaktadır. Kayyımların, ilk aşamada Kürt kültürünün ve dilinin yaşatılmasına yönelik çalışmaları durdurması ve Kürtçe tabelalara dahi tahammüllerinin olmayışı da bununla ilişkilidir. Milletvekillerinin Genel Kurul'da anadillerinde yapmak istedikleri konuşmalar bile Anayasa ve İçtüzük gerekçe gösterilerek engellenmektedir.

Kürtçe ile ilgili yasaklamaların etkisiyle dil kaybının yaşandığı ve anadilde konuşmanın azaldığı görülmektedir.

Bu kanun değişikliği, özellikle Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Binlerce yıllık köklü bir geçmişe sahip Kürt kültürü, Anadolu ve Mezopotamya'nın kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Ancak, uzun yıllardır süregelen asimilasyon politikaları ve yasaklar nedeniyle Kürt kültürü ve Kürtçe ciddi bir tehdit altındadır.

Bu kanun değişikliği ile, yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması bağlamında Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin eğitim ve öğretim faaliyetlerine dönük projeler ile araştırma ve sanat projelerinin desteklenmesi hedeflenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliği ile Kürt kültürü ve Kürtçe'nin korunması için çeşitli projelerin hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Ayrıca, yükseköğretim düzeyinde de Kürt kültürü ve Kürtçe'nin öğretimi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yükseköğretim kurumlarına, yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması bağlamında Kürt kültürü ve Kürtçe'nin öğretim programlarının düzenlenmesi ve bu dillere ilişkin araştırmalar yapılması konusunda önemli görevler verilmiştir. Üniversitelerarası

Kurul tarafından belirlenecek pilot projeler ile Kürt kültürü ve Kürtçe'nin korunması için çalışmalar yürütülecektir.

Son olarak, Millî Eēitim Bakanlıēı'nın yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması baēlamında Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin örgün eēitim ve ēretim faaliyetlerini yürütecek ēretmen kadrosunun yetiştirilmesi için gerekli tedbirleri alması öngörülmektedir.

Bu kanun deēiřikliēi, anadil ve kültür hakkının amasız fakatsız eksiksiz saēlanması amacıyla; uzun yıllardır süregelen asimilasyon politikaları ve yasaklar nedeniyle tehdit altında olan Kürt kimliēi, kültürü ve dilinin kamu politikaları ile korunması ve geliştirilmesi için bir başlangıç olması niyetiyle atılmış bir adımdır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu madde, Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin korunması ve geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Anadolu'nun zengin kültürel mozaik yapısında Kürt kültürü ve dili önemli bir yer tutmaktadır. Ancak geçmişte Kürt kültürü ve Kürtçe, resmi politikalar tarafından yeterince desteklenmemiş ve korunamamıştır. Bu ek madde, Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin eğitim ve öğretim faaliyetlerine yönelik projelerin ve araştırma-sanat projelerinin desteklenmesini sağlamaktadır. Böylelikle, Kürt kültürü ve dilinin gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması hedeflenmektedir.

MADDE 2- Bu madde, yükseköğretim kurumlarının rolünü vurgulamaktadır. Üniversiteler, toplumun kültürel çeşitliliğini koruma ve geliştirme konusunda önemli bir misyona sahiptir. Kürt kültürü ve Kürtçe'nin korunması ve geliştirilmesi, üniversitelerin öncelikli faaliyetleri arasında yer almalıdır. Bu madde, üniversitelerin Kürt kültürü ve diline yönelik eğitim programları düzenlemesi, araştırmalar yapması ve pilot projeler yürütmesi gerekliliğini vurgular. Böylelikle, akademik çevrelerin bu konuda aktif rol alması ve katkı sağlaması hedeflenmektedir.

MADDE 3- Bu madde, örgün eğitimde Kürt kültürü ve Kürtçe'nin öğretimi için öğretmen kadrolarının oluşturulmasını ve atanmasını sağlamaktadır. Öğretmenler, kültürel ve dilsel çeşitliliği kucaklayacak şekilde yetiştirilmeli ve atanmalıdır. Bu sayede, öğrencilere Kürt kültürü ve dilini doğru ve etkili bir şekilde öğretecek nitelikli öğretmenlerin sayısının artması hedeflenmektedir. Ayrıca, bu madde, Millî Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında iş birliğini ve koordinasyonu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

MADDE 4- Yürürlük Maddesidir

MADDE 5- Yürütme Maddesidir.

KÜRT KÜLTÜRÜNÜN VE KÜRTÇE'NİN KORUNMASI KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 2- Anadolu’da tarihsel olarak kültürel birikimin bileşenlerini oluşturan yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması bağlamında Kürt kültürünün ve Kürtçe’nin eğitim ve öğretim faaliyetlerine dönük projeler ile araştırma ve sanat projeleri, Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca öncelikle desteklenir.”

MADDE 2- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa 50’nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması bağlamında Kürt kültürü ve Kürtçe

MADDE 50/A- Lisans ve lisansüstü öğretimde, Anadolu’da ve Mezopotamya’da tarihsel olarak kültürel birikimin bileşenlerini oluşturan yaşayan dillerin ve kültürlerin korunması bağlamında Kürt kültürünün ve Kürtçe’nin öğretim programları düzenlenmesi; Kürt kültürü ve Kürtçe’ye ilişkin araştırmalar yapılması önceliklendirilir. Yükseköğretim kurumları bu yönde gerekli planlamayı yapmak ve önlemleri almakla yükümlüdür. Yükseköğretim kurumları, söz konusu yükümlülük dâhilinde aldıkları önlemler ile gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin olarak hazırlayacakları raporları yıllık olarak Üniversitelerarası Kurula sunar. Üniversitelerarası Kurul, Kürt kültürünün ve Kürtçe’nin korunması amacıyla pilot projeler yürütecek üniversiteler belirlemeye yetkilidir.

Bu kapsamda belirlenen üniversiteler, pilot projelerle ilişkili olarak yılda dört defa ortak kongre, konferans, seminer, çalıştay, toplantı, eğitim veya benzeri etkinlik düzenler.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, üniversitelerin görüşü alınarak Üniversitelerarası Kurulca hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 3- 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 37’nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(12) Millî Eğitim Bakanlığı, Kürt kültürünün ve Kürtçe’nin örgün eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütecek yeterli sayıda öğretmen kadrosunun yetiştirilmesi ve atanması için Yükseköğretim Kurulu ile iş birliği içinde gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

MADDE 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.